

guldensbedragen beschikken¹) had immers het grootste deel van zijn waarde verloren. Vorderingsbewijzen en bankbiljetten waren papier – papier waarmee men bleef zitten, nadat men de geroofde goederen was kwijtgeraakt.

Er zijn verschillende roofacties geweest, incidentele en systematische.

Van de incidentele (men kan dan ook denken aan het individueel roven van fietsen door militairen van de *Wehrmacht* dat wij eerder memoreerden) hebben wij geen overzicht. Over het algemeen gold dat de *Wehrmacht* zich toeëigende wat zij nodig had: voorraden levensmid-

¹ P. A. H. Bijleveld die eind juni '43 op voorstel van de president van de Nederlandse Bank, mr. M. M. Rost van Tonningen, NSB'er en tevens een groot voorvechter van de SS-ideologie, tot directeur van de bank was benoemd, had er Rost eind augustus '44 in een brief op gewezen, dat Nederland op financieel-economisch gebied slechter was behandeld dan andere bezette landen doordat de deviezen- en tolgrens met Duitsland goeddeels was opgeheven. Op Dolle Dinsdag, 5 september, had Bijleveld, die lid was van de NSB maar een tegenstander van de Duitse plundermethoden, een groot aantal maatregelen genomen dan wel goedgekeurd om speculatie tegen te gaan en het betalingsverkeer te beperken: de effectenbeurzen waren die dag feitelijk gesloten (zij bleven dicht maar de clandestiene handel in effecten vond voortgang en van eind februari '45 af mochten bovendien officiële noodverkoopsvergunningen worden afgegeven) en in afwezigheid van Rost, die naar Deventer was gevlucht (hier bevond zich reeds het departement van financiën), had Bijleveld bepaald dat over saldi bij banken, spaarbanken, giro-instellingen en levensverzekeringsmaatschappijen per persoon slechts mocht worden beschikt voor een bedrag van f 100 per week, behoudens voor de betaling van lonen, pensioenen, lijfrenten en sociale lasten; hij had bovendien met machtiging van dr. A. J. Bühler, Seyss-Inquarts *Beaufragter* bij de Nederlandse Bank, de maatregel getroffen dat *Reichsmarken* niet langer vrijelijk tegen guldens mochten worden ingewisseld.

Bühler werd deswege enige weken later door Seyss-Inquart ter verantwoording geroepen en berustte er toen in dat die inwisseling wederom geheel vrij zou worden. Daarvoor was een besluit van de Nederlandse Bank nodig. Bijleveld weigerde dat besluit te ondertekenen en Rost deed dat toen als enig directielid, maar, zo schreef hij Seyss-Inquart, '*schweren Herzens*'; hij veronderstelde namelijk dat het weer zou komen tot dezelfde '*feberhaften Schwarzkäufen*' waartoe '*ein europäisches Gesindel*' in de jaren '41-'43 had kunnen overgaan (brief, 21 okt. 1944, van M. M. Rost van Tonningen aan Seyss-Inquart, selectie voor 'Correspondentie van mr. M. M. Rost van Tonningen', dl. II, no. 662). Seyss-Inquart deelde die bezorgdheid niet; zijn vrees was veeleer dat de *Wehrmacht* en de *Organisation Todt* (belast met de aanleg van de stellingen van Zevenaar tot Delfzijl) voor hun eigen aankopen en uitbetalingen een tekort zouden krijgen aan Nederlandse bank- en muntbiljetten. Bankbiljetten waren er, berichtte Rost aan Seyss-Inquart, voldoende en achter de aanmaak van f 100 mln aan muntbiljetten van vijf gulden had hij zowel bij de drukkerij Enschedé in Haarlem als bij de drukkerij Hoitsema in Groningen extra-spoed laten zetten, maar: '*Ob dieser Betrag vollgedeckt werden kann, wird von der Stromlieferung der betreffenden Druckereien abhängen*' (a.v., 19 okt. 1944, a.v., no. 661).